

טיול לחרמון

בסיפור האיריסים עודם פורחים מגר' לל שמעון קושניר, בין השאר, את סיפור טיולו של טוביה בנו אל פיסנת החרמון:

בטוביה אפריל שנת 1942 יצא טוביה עם חברו יגאל תלמי, בנו של מנהל בית-הספר בכפר ושל המחנכת לאה, שהיה חברו היחיד בכפר. יחדיו יצאו להר החרמון ברכייה ומתו של טוביה על טיולו במחברות נמצא קטע מרשימה שלא הושלמה על טיולו הראשון להר החרמון. מסופר שם שיצאו לכפר-גילעדי, ולאחר לינת-בליקה הקדישו לכפר, בנו, ואחר כחמישה שבועות יצאו לתל דן (תל אל-קאדי), ושם נפגשו עם שלושה בחורים בני כפר יהושע, ועמם אה-ה, בת המושב בית-החיל אשר בגליל העליון, גם היו בדרכם להר חרמון. טוביה מצוין שלארבעת המטיילים הנוספים לא היו סוודרים ולא שמיכות ובלעדיהם עלולים המטיילים לקפוא ב" קור הלילה על ההר. ברשימתו הוא מתאר את הדרך ואת הכפרים, את ה" צמחיה, ובעיקר את עצי החורש וכרמי היתוים.

במורדות ואדי עסל (נחל הדבש) מצוין טוביה: "מכאן מתגלה מראה מרהיב עיני. כל עמק החולה פרוש כעל כף-היד וביקעה נפלאה ומקסימה משתרעת בין החרמון לגולן. את הביקעה הזאת חוצה הבניאס ויוצר בדרכו מפלים נפלאים. צפונה לו הכפר בניאס ודרומה — בריכה נפלאה, כקילומטר אורכה, בריכת חידר. מכאן התחילה הצמחיה לעניין. כעבור חצי שעה הגענו לקבר חליל איב רהים. מקום זה הוא אחד המקסימים ביותר. יערות-עד משתרעים ואלונים עבו תים חלומיים מסתירים בצמרתם את עין השמש. ברשימה הבולטת-בגמורה מס' פר על לינתם במישורת הכפר שבעה. הקור שם אוים, אפילו בביתם." על טיול נפלא זה לא נשלו המטיילים ראשיתו. כיום פיסנת הוא הנסיון המטווי לים בצידון כחשודים בריגול. אה-ה סיפ' רה שבחורים היו קודרים ומיואשים, ורק טוביה נהיה נזהר ומעודד באמונתו. בטול זה קשרה נפש על בדת הגונלת בנפשו של טוביה. אהבה עמו-קה שהיה בה מאור המאורשים על פני האדמה.

* יגאל תלמי, כיום אחד מהמדענים הבולטים של מכון ויצמן. אביו היה ר' בנימין, חברו הקרוב של י"ח ברנר ומייסד התנועה "ברית שלום".

ממשיך את מופעו של הראשון עד ששירתו נקטעת במלחמת תש"ח. הפרקים הראשונים בספר מתארים ביוגרפיה מישפחתית, המתחלפת בביוגרפיה אישית, העוברת את נתיב התי-הוותה של הארץ. קושניר מתאר את פגיתו עם "י"ח ברנר, שהיה מורהו הראשון לכתובה: "י"ח ולקח את המחברת והרי אה לי מה שתיקן בכתוב, ואמר: תי-קנתי מעט את מיכנה המיטשפת ואת הפי-סיק. הפעם לא אשאל אותך על ענב הדברים, עליך ללמוד: אם תרצה תצא אלי ונלמד, בעיקר תצטרך ללמוד בעצ-מך, והדבר אפשרי. קבע לנו זמן ונקח קח את, ספר הקבצנים' של מנדלי מוכר ספרים, תפתח ותקרא בקול. תפתח את הספר וקראי בקול רומטי, וברנר עומד ומשקיף לכל מיטשפת ומסביר מילים. כ" שסיימתי את המיטשפת אמר: בשובי לך-רך תכתוב לפי זיכרוניך והתרגמותך מה שקראת..."

התכתוב ברנר והיפס בספריו והוציא ספר-שיריו של ח"י ביאליק, ואמר: קרא את השיר "משוט במרחקים" קראתי את השיר שברנר מלווה קריאתו, ולוחש הרי זהו כליפה, העקב את השיר ותשנן אותו עד שתדע אותו מרשימתו ועד סופו. השיר נון בעליפה דבר מועיל לזיכרון. כל שיר הנחקק בזיכרון מעשיר את הנפש..."

חלקו השני של הספר מוקדש לטוביה קושניר, שגולד בירושלים וילדותו עברה עליו בכפר-יחזקאל שבעמק יזרעאל. טוביה מעיד קראשית ילדותו על ייחודו. כמעט מינקות קרא הרבה ואהב תנ"ך וכירה, שוטט פרא על מורדות הגלבוע, כשהוא מטפה את אהבתו לצמחים ולבעלי-חיים. במסעותיו וגדולו בןף הקסום משך עימו את חבריו, אסף בןף, יצחק זמיר ואימו בן-דור, שלושתם מן האבידות הבולטות של דור תש"ח. בבית-הספר העממי הא"י זורי, שבקיבוץ יגור, הם ייסדו וטיפחו את חדר הטבע, ונמלטו משעורם על-מנת לשעוט בין הרי הכרמל, בעיקבות סל-מנדרות או הוומט חסר-העפעפים.

אחרי לימודיו בבית-הספר האזורי, כאשר שמו כבר נודע בקרב קהיליית הולבנטאים שבארץ, עבר טוביה להתגורר ללמוד בגימנסיה העברית בירושלים, כשהוא מתגורר בביתו של חוקר הבוטניקה הד"ר זהרי וממשיך להדהים את מארחו ועמיתיו באקדמאים. עם תום לימודיו ב" ירכון, עיכב לשנה את כניסתו לאוניברסיטה, והקדיש את זמנו לחובת שירות באימוני התגוננות בחי"ש** כני-סתו ללמוד באוניברסיטה שעל הרי-הצופים בחר לעצמו מגורים בכפר עירוני, השוכן ליד האוניברסיטה. במיסגרת לימודיו התמסר לחקר התורשה והביולוגיה והכליא צמחים. בעיקר איריסים. במהלך עבודותיו ייסד את ערוגות המחקר הבוטניות הנודעות שלו בהרי-הצופים. בחנוכה 1947 התחתן עם אביבה*** כאשר אין עוד כל טקס בכך שכבר טבע את חותמו על הבוטניקה הארצישראלית. ויחד עם זאת עשוי להפוך איש-מדע בעל שם עולמי ב" שטח זה. אלא ששנה מאוחר יותר נפל ב" קרב כאשר, יחד עם חבריו אנשי הפלמ"ח, יצא בדרך-אחד לסייע בהגנת גוש-עמק. האיריסים עודם פורחים, מעבר לעוצמת הדמות הגדלה, מתפתחת ונגדעת באיבה, הוא אגדת לידתה של אגדה ארצישראלית. אגדת ערוגות האיריסים של טוביה קושניר, ערוגות שנשמרו משך 20 שנה, ביושב המדברי של הרי-הצופים. 45 ערוגות הנח"ש בכות מן המעלות שבעולם. ערוגות של בצליהן הועברו אחרי מלחמת '67 ונשתלו בג'רבהטני שבגבעות פורחים, וכשמו של הספר — האיריסים עודם פורחים.

סיפור צמיחתו של טוביה קושניר הוא המשך סיפור שיבת היהודים אל הטבע, סיפור שראשיתו נבנה נפתולסקי ורעיו, ושג' דע במותם של טוביה וחבריו.

„אנשי בזלת“ *

אם יש בנמצא סיפור שורשים ישראלי, הרי הוא סיפורו של מישפחת שטרמן, שהיא סיפור היגון של החיים והחוויה הישראלים. שלושה דורות של שכול, אבות, בנים ונכדים, שנתנו את חייהם על הגנת הארץ.

בספר „אנשי בזלת“ מצליח שמעון קושניר לטוות את פלא השורשים של בני מישפחה זו מאז ימי יסוד השומר, הקולקטיב ב" סג'רה, דגניה, כנרת, מרחביה, תל-עדר ש"ם ועין-החור. זהו סיפורם של חיים שטרמן האב, משה הבן, חיים ואמיר הנכדים שנפלו, וסיפוריה של עטרה שטרמן, מן הרעיה, האם והסבתא, שדמותה מרחפת בשכול של חיים, על כל היפה שבארץ הזאת.

אנשי בזלת הוא ספר היסטוריה של אומה חדשה, אומה שאמינה בדברים ובערכים שטרם זכו להתגשם. שום היס-טוריון עדיין לא זכה למצות את העומק והטראגדיה שנתפשו במוות שהפך רב אמונים גם כאן. שנתפשו קושניר מצליח לק-רום עור וגידים למיתוס הישראלי של מישפחת שטרמן, שגדולתו היא בתיקווה ובאמונה הרבה שהביעו חיים הדורות הנופלים ממשפחה זו כלפי הערבים.

אנשי בזלת הוא ספר החיים והמוות של חלום. ספר של עולם רפאים הנופל כים דמם ואתגרים עולה. ספר של גורל משולל שיבה כלשהי, כמאמר השיר שיבה

* שמעון קושניר, „אנשי בזלת“, ה"ר צאת „עם עובד“, 198 עמודים (כריכה קשה). ** חיל שדה, אימונים טרום-צבאיים, שחלק מבני היישוב בימים שקדמו לקום המדינה התנדבו אליו. *** אשת-דעתו של טוביה קושניר נודעה, מאוחר יותר, כאלמנתו של הסופר פר הקשיש חיים הזז.

בחקר

מוניי תיאטרון „חתול בשק“ *

„הבימה הישראלית“ * א. ב. יהושע נגד

הסוכנות היהודית * סופסטיבל ישראלי

מאה אלף פרוספקטים שחילק מנהל תיאטרון ירושלים אביטל מופינוזין, לתושבי הבירה, במטרה להגדיל את המיספר הזעום של מוניי תיאטרון ירושלים, לא הביאו את התוצאות המקוה. רבים מאורחי הבירה נוהגים לכנות את עונת המוניים הביאו את התיאטרון הירושלמי „חתול בשק“. הסיבה: התיאטרון אינו מפרסם את רשימת ההצגות שבכוונתו להביא מתל-אביב. תיאטרון הבימה בשיתוף עם המועצה העולמית של תרבות אידיש, עומדים להקים תיאטרון אמנותי בשפת האידיש. מחזאי ידוע, שהבימה מסרבת מזה שנים להעלות את מחזותיו על קלשיה, כינה את התיאטרון העתידי לקום: הבימה-אידיש. מסתבר שבסיפורת העברית זוכים אישים, שידעו בחייהם מאיזה צד של היצירה מרוחות טובות ההנאה מהשילטון, בטובות-הנאה ובכ"י בודים גם אחרי מותם. בכבוד שלא זכו לו סופרים מנוחים מהשנים האחרונות שכבר הם פרוספקט, ש"י עגנון ונתן אלתרמן, זכה הסופר-העסקן חיים הזז, בשימם אלה פירסמה אגודת סופרים מסך לזכרו. ● הצייר והמחנך יאיר גרבוז, שרק לפני כמה חודשים מונה כחבר בקרן תל-אביב, שלח מיכתב התפטרות ממוסדות הקרן לקרן ולראש העיר שלמה להב. הסיבה: המאבק שמנהל ראש-העיר נגד חי"י הלילה בתל-אביב. במיכתבו כותב גרבוז: „איני מצוין מכתב את העיר שהעם שהמסכרה והעירייה מכתעות את הלילה בלילות...“

חיים הזז טובות הנאה וכיבודים אחרי מותם

לאור ● לרגל כישלונם חסר-התקדים של הפסטיבל-הישראלי '78, נקלט עתה מישדר-התיאטרון את ביטולו ● כשיתם של השחקנים טובה פרדו, ישראל בקר ואברהם רונאי יחד עם מנהלו האילגריני של התיאטרון הלאומי הבימה, לחבר הגאמנים של התיאטרון, הומשל בפי אחד ממבקרי התיאטרון כהכנסת נציגות של עובדי המדינה לתוך הממשלה ● מורה הסיפורת הירושלמי, מפרסם לעיתים ב" עיתונות רשימות על ספרים, אלכס זכרי, שהוא אחיו של העיתונאי בעבר אחד מעורכי כתבי-העת הספרותיים, בעיקר בות רשימה שפירסם על שנתוני-הספרות, כ"גזם זהבי באף חזיר" ● שמועה ששנית המהלכת בחוגי הסיפורת טוענת בעקשנות, שסופר צעיר שהתמחה בכתיבת סיפורים העוסקים בבעיותיו של מי עומט מיני מסויים, הוא קרובי-מישפחתו של המשורר-הלאומי אורי צבי גרינברג ● הסופר יצחק כשוזים-זינגר אמר ב" אחרונה כי „סופר, בדומה לאשה, לעולם אינו יודע מתי האנשים על שוים לאהוב אותו, או לשנות את יצירתו" ● ברשימה שפירסמה העיתונאית רות בונדרי בדבר השבוע על אודות הספר נושאים הפולטיים המבאר את המישה העריקים והפוליטיים הראשונים מברית-המועצות בשנות ה-20 שפירסם בלונדון גורדון ברוק-שפרד, קרי בעת כי ג'וראל אורלוב מהניקוייד היה דודנו של ברל כצנלסון. מי שהביא לנפילתו של אורלוב היה דודן אחר שלו, גם הוא איש הניקוייד, זינובי כצנלסון ● מילחמת שירות מתנהלת בימים אלה בצורת אשגרים לעיתונות, בין הציירים מרים שרון וחניתה בן-ז'נו, כאשר האחרונה כתבה על הראשונה: „טוב אם מרים שרון תלמד מאתם גברים, שוביניסטים" כיצד להתייחס לאמן. סוד הכוונת הגדולה ניגלה במערומו, והמבין יבין...“

א. ב. יהושע מיכתב זועם

לוי, רעים, / לחוק את אבא / במקומנו? יוסף שריג עצמו, בן בית-השיטה נפל ב" מילחמת יום-הכיפורים ברמת-הגולן. אנשי בזלת הוא ספר אודות ארץ שבה אמהות קוברות את ילדיהן, נשים את בעליהן, וסכמות את צאצאיהן.

שחיבר יוסף שריג, חברו של חיים שטרמן הנכד שנפל בפשיטה באי גריין ב-1969: „לא צמאי מילחמה / אל הקרב הלכנו / אהבנו תמיר את הכית, / השמש, שרה הנפתח בנשמה / ושכנו עתה אליכם / פשוטים כתמיד / ורוח אין בנו. / התיכ"י

לוי, רעים, / לחוק את אבא / במקומנו? יוסף שריג עצמו, בן בית-השיטה נפל ב" מילחמת יום-הכיפורים ברמת-הגולן. אנשי בזלת הוא ספר אודות ארץ שבה אמהות קוברות את ילדיהן, נשים את בעליהן, וסכמות את צאצאיהן.